

ÁPRILY LAJOS, AZ ELSŐ KÖTETES KÖLTŐ

Áprily Lajos költőnek készült, ez kétségtelen. 1908 körüli versei, ekkori életrajzírói által felvázolt érdeklődési köre, olvasmányai és tervei egyaránt arra utalnak, hogy ez a pálya már húszéves kora körül elkezdődhetett volna. Aztán mégis történik valami, és az első Áprily-verseskönyv, a *Falusi elégia* csak 1921-ben, a szerző harmincnégy éves korában jelenik meg. Ez egyértelműen más történelmi helyzet, más irodalmi mező, mint amelyben az 1908 körüli pályakezdés megtörténhetett volna.

Az írói pályakezdések vizsgálata, mint Szilágyi Zsófia mondja, voltaképpen az irodalom szoros esztétikai megközelítéseinek módszertanilag is túlmutathat: „végiggondolásra érdemes, vajon a pályakezdés vizsgálata az irodalomtörténetnek a társadalomtörténet szempontrendszere segítségével végrehajtandó feladata-e, hiszen az irodalmi intézményrendszer, az irodalmi hálózat működése felől érthető csak meg igazán ez a jelenség. De felvethető az a kérdés is, hogy művek és életművek (újra)értelmezésében mennyire segíthet, ha számolunk azzal a »szürke sávval«, amely a gyermekkor-neveltetés és az »igazi íráság« között húzódik?”¹ Nyilvánvaló, hogy a pályakezdési esettanulmányok arról az irodalmi mezőről, intézményrendszerről, a korabeli elváráshorizontokról is hírt adhatnak, amelybe a pályakezdő belépni készül. Hiszen a pályakezdő eleve kívül van még az intézményrendszeren, ahogy ezt Lengyel András jegyzi meg egy tanulmányában, amely olyan kívülállóról, a dilettánsokról szól elsősorban, akik mindig is kívül lesznek az intézményrendszeren.² Tudjuk azt is, hogy Áprily tényleges, kötetbeli pályakezdése ráadásul olyan időszakban következik majd be, amikor a magyar irodalmi intézményrendszer radikális átformálódáson és újraformálódáson megy keresztül a határmódosítások következtében. Kétségtelen, hogy ez az intézményi újraformálódás olyan új motivációt nyújthat Áprilynak a költővé válás irányába, amely felülírja korábbi döntéseit, rezignációját.

Az alábbiakban a költő első kötetének, a *Falusi elégiáinak* a verseit vizsgálom a hosszúra nyúlt pályakezdés kontextusában. Kiemelten érdekel ebben a könyvben a szerzői önpozicionálás – az, ahogyan a versek explicit vagy mintegy elrejtettségben feltárló módon a mindenkori pályakezdések paradox helyzetére reflektálnak.

Mielőtt azonban az első kötetre és annak kontextualizálására kerítenék sort, három epizódot idéznék fel a még kötet előtti Áprily irodalmi próbálkozásaival kapcsolatban.

Az első egy 1908-as bejegyzés naplószerű füzetének végén, amelyet Csépb Ibolya monográfiája idéz. Egy reviczky hangulatú vers alá ezt írja a költő: „Ezt az ellentmondásoktól egyáltalában nem ment verset Idának a zongoráján írtam. [...] Ida elolvasta komolyan. Rövid idő múlva egy kis papírlapra ezt írta nekem: »Miért siratja azt a rongyos múltat?« Megörzöm e kis papírt. Bolond minden lyrai költő. Idának igaza volt. Nem úgy kell élni, hogy az ember versthemákat keressen és szerezzen életében. A fentiek hitelül: Jékely

¹ Szilágyi Zsófia: A pályakezdés: mítosz vagy konstrukció? Változó feltételek, változó mintázatok a 20. századi magyar irodalomban. In: *Értelmiségi karriertörténetek, kapcsolathálók, írócsoportosulások*, szerk. Bíró Annamária – Boka László, Nagyvárad – Bp., Partium Kiadó – Reciti, 2014, 305.

² Lengyel András: A dilettánsok irodalomszociológiájához (Egy cikk margójára). *Híd*, 2015/5, 116.

Lajos exlyrai költő. Tanúk: Jékely Lajos az ember és Jékely Lajos a tanárjelölt.”³ A legizgalmasabb ebben a bejegyzésben a lemondó gesztus mellett talán az én tudatos szerepekre bontása. A három szerepkörből az egyiket a későbbiekben majd az „Áprily Lajos” névvel fogja jelölni maga a szerző és az irodalomtörténet.

A másik epizód a korabeli kolozsvári irodalmi közeg tájékozódásáról, az akkori intézményrendszeréről is szól. Kovács Dezső, korábbi irodalomtanára egyengetni kezdi első publikációinak útját, de amikor Ady-hatást vél felfedezni 1906 utáni verseiben, megrója a fiatal szerzőt: „Magát megbolondították ezek a modernek”.⁴ Végül 1909-ben az *Erdélyi Lapok*ban megjelenik *Emberek* című verse, amelyik az Adytól is ismert költőszerepet egy rejtőzködő, mélyen fekvő létállapottá írja át: „A hangjuk halk, a léptük ingatag, / Megannyi félszeg, álmodó alak. / Szemük csak rejtve, néha-néha lobban – / S ott szárnyal lelkük fönn a csillagokban”. Ebben a közegben tehát, ha úgy tetszik, az intézményesültség korabeli állapotában úgy érzi, rejtőzködni kell. A *Falusi elégia* egyik verse, a *Patroklos alszik* majd ezt az ajánlást kapja: „A halott Ady emlékének”. Ekkor már vállalható a párhuzam, a szöveg poétikailag is telítődik Ady-analógiákkal: „Ő itt a béke szent holtak-szigetje, / dühödt sörényű tengerár felett”.

A harmadik epizód az 1909-es párizsi út, egyetemi tanulmányai befejezése után. Valószínűsíthető, hogy a francia nyelvtanulás terve mellett a művészi önmagára ismerés terve is foglalkoztatta. Könyveket vásárol (egyebek mellett Baudelaire-t és Verlaine-t),⁵ azon töpreng, hogy személyesen is megkeresi az épp Párizsban tartózkodó Adyt, címét is megszerzi, de végül visszafordul, nem viszi véghez a tervet.⁶ Egy orosz–lengyel diákkal folytatnak időnként bohém, laza beszélgetéseket francia és német nyelven, de június 13-án, alig egy bő héttel érkezése után már szorongásról, betegségről, hazautazási tervekről ír. Egyfajta sorsszerű fordulat ez, két hónappal később már a nagyenyedi Reformáus Tanítóképző helyettes tanára. Párizs ugyanakkor mélyen gyökerező vágy is marad számára, erről versei is tanúskodnak később, például a *Falusi elégia*ban a *Hómezőkön is túl*:

*Új lét csirája, első rózsabimbó,
kis álmodó az anyaszív alatt,
zsarnokságod hatalmát máris érzem:
bilincsbe verted mennyi vágyamat!*

*Ó, mennyi álmom, mennyi tervezésem
széttépte apró, nyugtalan kezed,
mondj meg, mit adsz majd érettük cserébe?
mit adsz nekem, ha Párist elveszed?*

Mivel a vers saját gyermekének születéséről szól, valamiféle megnyugvást az a gondolat hoz számára a vers írásakor, hogy a gyermek talán majd valóra válthatja a jövőben azt, amit a jelen megtagad a költőtől.

³ Csépi Ibolya: *Áprily Lajos*, Bp., Ráday Kollégium, 1987, 31.

⁴ Uo., 30.

⁵ Vita Zsigmond: *Áprily Lajos*, Bukarest, Kriterion, 1972, 33.

⁶ Uo., 34.

A kötet megjelenésének kontextusa: az allegorikus-helyzetértelmező líra és szerepe

Említettem már, hogy más a történelmi helyzet, más az az irodalmi mező a *Falusi elégia* megjelenésekor, mint az első versek megírása idején. Áprily lírája ekkor már jórészt a transzilvanista költészet keretei közt értelmeződik. Az 1918 utáni erdélyi kontextusban az első közt említi a később emblematicussá vált gyöngykagyló-analógiát kulturális modellként *A produktív fájdalom* című előadásában: „Túlságosan ismerős talán, de olyan tolatkodó erővel jelentkezik ennél a pontnál egy nagyon találó illusztráció, hogy felhasználása elől lehetetlen elzárkózni. Az igazgyöngyről van szó, melynek keletkezéséről azt tanítja a természettudomány, hogy sebzésből lesz, abból a fájdalmas izgalomból, mellyel idegen test, többnyire homokszem, sérti meg a kagylóállatot. A megsértett állatka testének a fájdalom által kiváltott reakciója indítja meg azt a kiválasztást, melynek végső eredménye az igazgyöngy. Igazgyöngy... ha pompás termék lámpatüzében felcsillan irizáló fénye – a titokzatos tengerfenék megszenvedett állatkájának tiltakozó szenvedésére ki gondol?”⁷ A kereszténység exemplumai közül is ismerős, szenvedésre épülő kép és értékalakzat a közösen eltűrt szenvedésre adott többé-kevésbé heroikus, produktív válaszreakcióvá válik majd a korabeli erdélyi lírában. Cs. Gyimesi Éva ennek az alakzatnak a típusjellegét emeli ki: „Jellemző mivolta nem is annyira a gyöngykagyló-analógia ismétlődéseiben, mint inkább az általa kifejezett paradoxális értékviszonyban rejlik, melynek előfordulása korántsem korlátozódik erre az egy jelképre, hanem egyfajta értékmodellként számtalan más hasonlatban, metaforában, ahogyan nevezni fogom: erkölcsi értékszimbólumban is jelentkezik.”⁸ A felkínált azonosulási minták egyben egy „mi-tudat” keretei is, hiszen az allegória befogadásának határai voltaképpen annak a közös tudásnak, közös értékrendszernek, ideológiának a határai, ameddig az érvényes, alkalmazható, hozzáférhető. Áprily első kötetében *Az irisórai szarvas* lesz az a vers, amelyekben Reményik Sándor és mások ennek a mi-tudatnak az érvényesülését beazonosítják. *Az irisórai szarvas* ugyanis áttételes jelölőelemekkel helyezi bele a verset az említett, modellszerűként felismerhető vonulatba. Láng Gusztáv értelmezésében „a költő és a »közönséges«, nyájszellemű társadalom feloldhatatlan lelki ellentétét felmutató versek sorába tartozik, mint aminő például Baudelaire *Albatrosza*”.⁹ Ugyanakkor „az identitásvesztés többértelmű allegóriája” is, állapítja meg az irodalomtörténész. Az Áprily-versekre egyébként nem jellemző tájszavak („gornyyik”, „csobán”, „fenyővíz”), illetve maga a címben szereplő helynév felerősítik a vers olvasatának helyi vonatkozásait, regionális markerekkel látva el a szöveget.

A másik, későbbi, kiemelkedő, gyakrabban elemzett transzilvanista Áprily-vers, a *Tetőn* fent–lent archetipikus értékviszonyrendszere itt is érvényes, a szarvasborjú, amelynek a völgyben, háziállatként való felnövését követi és kommentálja végig a vers, a „fent” világához tartozik. A „fent” jelentésmezejéhez itt hozzátartozik a szabadság is. „A szarvas új otthonát kétszer minősíti jelző, mindkettő a szabadsághiány szinonimája: »fakorlátos [...] hely«, »palánkos otthon«. Az identitásvesztés szabadságvesztéssel jár, illetve – hiszen a történetben a kettő között párhuzam van, nem oksági kapcsolat – a szabadsághiány identitáshiánnyalársul. A kettő egymásnak egyszerre oka és következménye” – mutat rá Láng Gusztáv.¹⁰ A vers zárolata a transzilvanizmusra jellemző paradox értékalakzatnak megfelelően alakul, a hegy felől érkező szarvasbögésre „válaszként” így reagál az irisórai szarvas:

⁷ Áprily Lajos: *A produktív fájdalom*. In: *A kor falára: Áprily Lajos emlékezete*, szerk. Pomogáts Béla, Bp., Nap, 2002, 64–66., 66.

⁸ Cs. Gyimesi Éva: *Gyöngy és homok*. In: *Uő: Honvágy a hazában*, Bp., Pesti Szalon, 1993, 19–107., 24.

⁹ Láng Gusztáv: *Az irisórai szarvas*. In: *Uő: Kivándorló irodalom*, Kolozsvár, Komp-Press, 1998, 83–88., 87.

¹⁰ Uő., 85.

*S akkor: páráát zihált remegve szája,
idegen lett palánkos otthona,
idegen lett testvére, mostohája –
s a ködbe hördült, mint az orgona.*

A saját életben felismert idegenséggel kell a szarvasborjúnak valamit kezdenie. Az identitásprobléma, ha úgy tetszik, az esztétikum szférájában, illetve a hangzóságban oldódik fel. Kommentárjában Cs. Gyimesi Éva kiemeli, hogy más, lehetséges alternatívákkal összevetve ebben a végkifejletben „megoldás nincs, csak enyhület, és megmarad a paradoxális értékviszony”.¹¹ A szarvas történetébe kódolt viszonyulásmód kiegyenlítő, konfliktusoldó jellegét a következőképpen foglalja össze Gyimesi: „Az úgynevezett »kisebbségi humánus« jellegzetessége lényegében az erkölcsi értékeknek ebben a konfliktusoldó szerepében rejlik. Ez az a védekező életfunkció, amelyet a megmaradásnak, tehát az életnek a szolgálatába állít, és amelyet a lemondásért kárpótló alkotás feltételének is tekint. [...] Sajátossága még jobban kitűnik, ha egybevetjük azzal a, mondjuk, »forradalmi humánus«-nak nevezhető értékalkazattal, amelyben az erkölcsi értékek nem a konfliktus enyhítésére, hanem megoldására összpontosulnak.”¹² Ebben az értelmezésben a „ködbe hördülés” magával az alkotással válik analóggá – mindkettő esetében az identitásjelölő elem a hangsúlyos. A szarvas önazonos létezéséhez nyújt támpontot a szarvasbőség, noha a vers idején belül ettől életformája nem változik meg.

A fentebbiekben jelzett jelentéstartalmak érthető módon megkönnyítették Áprily Lajos befogadását a transzilvanista kánonba. Emlékezetes magának Reményik Sándornak a reakciója *Az írói szarvasra* – ez, illetve a *Falusi elégia* című, később kötet címadóvá váló vers lesz az, amelyik Reményik figyelmét felkelti, és a magyar költésztörténetben emblematikus Petőfi–Arany levélváltásokéra emlékeztető gesztusok sorát indítja el. Reményik értelmezése egyszerre vezet a természeti képekhez, illetve a magányhoz, a társak utáni vágyakozáshoz. 1920. május 6-án keltezett levelében írja: „Az írói szarvast nagyon-nagyon köszönöm. Ki látja és érezteti a természetet – és ki rajong érte úgy mai poétáink közül, mint Te? [...] Hogy van az, hogy képeidet úgy válogatod meg, hogy életem legkedvesebb emlékeit szinte kézzelfoghatóan idézik föl? – És aztán az egésznek a mélyebb, szinte metafizikai jelentése? A testvértelen büszke lélek, akinek valahol messze vannak a rokonai... Nagyon szeretem.”¹³ Látható, hogy Reményik számára akár az ismert, romantikus magány képzelet, illetve a barátság lehetőségének metafizikája is belejátszik a vers olvasatába. Ugyanakkor fontos kiemelni, hogy egy másik, korábbi levél alapján ennek a lehetséges szellemi társnak lényeges az erdélyisége. Március 6-án, két hónappal korábban épp az erdélyiség tűnik a ráismerést kiváltó tényezőnek: „Én a *Falusi elégia* olvasása után tisztában voltam vele, hogy íme, ez az a poeta-társ, akit én Erdélyben eddig hiába kerestem, aki játszva veri a többieket mind éppen azért, mert számára a költészet nem játék, hanem súlyos bajvívás (elsősorban önmagával), aki annyira leszűrt, tiszta bort tölt a formák kristály poharába”.¹⁴ Rámutathatunk tehát, hogy míg magára *Az írói szarvasra* vonatkoztatva Reményik egyfajta romantikában gyökerező szellemi-művészi társtalanságról beszél, ezt szinte szükségszerűen és magától értetődően szituálja ugyanakkor az erdélyi, kisebbségi közegbe. Az, hogy egy magyarul író költőnek „valahol messze vannak a rokonai”, a korszak kontextusában többletjelentéssel bír.

¹¹ Cs. Gyimesi Éva: i. m., 72.

¹² Uo., 73.

¹³ *Rokon álmok álmodója. Áprily Lajos és Reményik Sándor levelezése*, s. a. r. Lektor Katalin, Kolozsvár–Budapest, Polis – Petőfi Irodalmi Múzeum, 2014, 38.

¹⁴ Uo., 30.

Ha a pályakezdetést tehát az intézményesülés, az irodalom életének hálózataiba való bekerülés mozzanatában próbáljuk megragadni, akkor ennek az 1920-as, közvetlenül a kötet előtti pillanatnak fontos szerepet száncanhatunk. Mindkét Reményik-levél olyan támpontokat nyújt számunkra, amelyek alapján továbbindulhatunk Áprily irodalmi mezőben elfoglalt helyén gondolkodva. Nemcsak azt érezhetjük ugyanis jelentésesnek, amit a levelek mondanak, hanem egyrészt a szelekciós, kiemelő mozzanatot (tehát hogy melyik versekről beszél Reményik), másrészt azt a pozíciót, amit ő megszólalóként már betölt az erdélyi irodalom akkori intézményrendszerében. Láthatjuk azt is, hogy a romantikából az esztétizmusba is átszármasztatott szerepmodellek nem állnak ellentmondásban az erdélyiségről való beszéddel. A „helikoni triász” tagjai közül Áprily az, akinek a leginkább szervesen kapcsolódik költészete az esztéta hagyományhoz.

Modernség-jegyek

Az allegorizáló-helyzetértelmező líra nem a modernség különféle költészeti tendenciáitól elszigetelten jelentkezett az erdélyi magyar költészetben, volt viszont egy olyan jellegzetesége, amely a maga szempontjai szerint rendezte újra a különféle poétikai alakzatokat: az, hogy egy jól körülhatárolt, egzisztenciális helyzetének egyik összetevőjét (a hirtelen a kisebbség pozíciójába került etnikum identitás-elemét) tekintve homogén közönséghez szól. A modernség poétikáinak többértelműsítő tendenciái tehát valamelyest feloldódtak ezekben a versekben, de a szövegek alapszintjén ebből a közös, esztéta rétegéből indítottak.

Az esztétizmus már a 19. század végétől a 20. század első néhány évtizedéig erőteljesen érvényesül a magyar költészetben, de sokáig defenzívába szorulva a korábbi kánonformáló erőkkkel (láttuk, hogyan reagált Kovács Dezső az Ady-poétikával kísérletező Áprily-versekre), majd az 1910-es évektől kezdődően, más módon, a Kassák Lajos által kezdeményezett avantgárd formációkkal is szembekerül. Az erdélyi költészet, amely a századelős nagyváradi kulturális pezsgéssel is természetes kölcsönhatásba került, a tízes-húszas években elsősorban a szecessziós-szimbolista versnyelvet érezte továbbírhatóknak – ide helyezhetjük el irodalomtörténetileg Áprily költészetének jelentős részét is –, ezt színezte és egészítette ki néhány költő életművében ezzel egyidejűleg az avantgárd beszédmód.

Áprily értelmzői általában felfigyelnek költészetének elidegenedettség-élményére, amelynek poétikai következményei is vannak, és ez jelen írásom vizsgálódási szempontjai szerint centrális jelentőségű. A költő mintegy kívülről is figyeli önmagát: „az önkifejezés az objektív törvény megismerésének és felmutatásának álarcában jár e lírában; nem hangulatvilágot fejeznek ki versei, hanem világhangulatot. [...] Költő és világ elidegenülése – vagy a szépségtől elidegenülő világ élménye – esztétikai értelemben is elidegenítő hatású, amennyiben a költő többé nem adhatja át magát a valóság kínálta szépség- és harmóniaélménynek” – mondja róla Láng Gusztáv.¹⁵ Ez a modernség kontextusában gyakran elemzett tapasztalat tehát a nyelvtől, illetve a játszott szerepektől való elidegenedetést is implikálja. Áprilynál a tárgyias és személyes beszédmódok közötti ingamozgásban érhető tetten ez a jelenség, az első kötetet nyitó *Ajánlás* például személyes formában szólal meg ugyan, de egyben metaforikusan is. Az „add” felhívó funkciója a köznapi érintkezés keretei között egyszerre pragmatikus és személyes lenne, itt viszont a lelkét kellene átnyújtania a megszólítottnak:

¹⁵ Láng Gusztáv: Áprily-problémák. In: *Uő: Kivándorló irodalom*, i. k., 74–82., 76–79.

*S most add a lelked: karcsu váza,
mely őrzi még a nyár borát –*

(Ajánlás)

Olyan felszólítás ez, amelynek a megszólított nehezen tehetne eleget, miközben a meg-hittség modalitását is érzékeljük, hiszen egyértelműen lelki feltárulkozásról lenne itt szó. A pragmatikai szint a közelséget hangsúlyozza, de a nyelvi kódolásban a távolítottság paradoxona is felismerhető.

Áprily visszatekintő-emlékező verseiben gyakran bukkan fel a nevek általi mediáltság – ez is a modernségben jelentéssé váló tapasztalat. A nevek köré épített történetek szük-ségszerűen lesznek részlegések és töredékesek, mintegy jelezve, hogy az emlékezés szük-ségszerűen nem lehet valamiféle teljesség rekonstrukciója. A *Tavasza a házsongárdi temető-ben* sorai Aletta van der Maet *nevét* emlegetik majd az egyik legismertebb Áprily-versben. Hasonló, emlékeket a név által megérezkítő technikával szembesülhet az olvasó az első kötet *Nevek* ciklusában. A háborúban elesett kollégák, ismerősök enumerációja szimpto-matikus módon kulturális toposzok összefüggésében történik meg:

*Úgy jönnek fekete vérbe fagyva,
minthogyha Dante pokla küldené!
Jönnek tolongva és hívatlanúl,
tetemre hívó, támolgyó sorokban,
torzult arcukra Rembrandt fénye hull,
ha gránát mennydörög vagy akna robban.¹⁶*

A megnevezettek mellett ott sejthetjük a szövegrészben az Arany Jánosra való utalást, a *Tetemre hívás* vagy akár a *Híd-avatás* kísértetiességre épülő szituációinak elemeit. A Péter nevénél maga a megidézett emlék is kifejezetten kulturális jellegű: „Mikor felelni kell, a hangja reszket. / A latinból sosem tanulja meg / a híres dulce et decorum est-et”. Ugyanez a téma majd a vers végén újra visszacseng. A sírfeliratok a síron túlról érkező hang fikció-jának áttételével, nem kis mértékben Paul de Man értelmezései nyomán a költészet nyelvi reflexiójának fontos összetevőjeként váltak felismerhetővé,¹⁷ ez a funkciójuk Áprily versei-től sem idegen. Az észlelő személyekre utaló nyomokat: neveket, köveket, kulturális össze-függéseket talál – ez is az eltávolodás tapasztalatához és a távolítás technikájához kapcsol-ható.

Az, ami korai, első kötetébe nem beavogatott szövegeiben hol valamiféle örökölt, hol egyszerűen alkati, de mindenképpen ismétlődő mintázatú kettősség, az 1908-as *Lemondás* című versben vagy a *Merész dolog ma stanzában dalolni* című töredékben egyaránt megha-tározó:

*Az anyjától érzést kapott örökbe,
az apjától ölö iróniát.
S ha vágya támadt: dalos gyönyörökbe,
melódiás világba szállni át,
fakó színekre törte meg röhögve
a gúny az ihlet fényes sugarát.*

¹⁶ Kiemelések tőlem, B. I. J.

¹⁷ Paul de Man: Az önéletrajz mint arcrongálás. *Pompeji*, 1997/2–3, 101.; Magyar költészettörténeti továbbgondolását lásd: Lapis József: *Az elmúlás poétikája*, Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2014, 141.

*Lelkében egyre forrt a küzdelem:
apai gúny s anyai érzelem.
(Lemondás)*

*Ha néha lázas éjszakákon
vad alkotási vágy hat át,
hideg, fakó színekre bontom
az ihlet fényes sugarát.*

*A gúny és öntudat nagy átka
kisér kietlen utamon –
szegény Mephisto-vérbe oltott
öngyilkos Hamlet-epigon.
(Merész dolog ma stanzában dalolni)*

A kettősség itt a dionüszoszi felszabadultság és feloldódás, illetve az azt visszafogó irónia, kétely, megfontolás között képződik meg. Azok a kibillenések, reflexiós alakzatok viszont, amelyek ezekben a korai szövegekben akadályként jelennek meg az élmény extázisa felé vezető úton, a tapasztalt költő kezében olyan lehetőségekként mutatkoznak majd meg, amelyek az élménytől való eltávolítás objektivizáló tényezői – ez lehet az Áprily-költészetnek az az összetevője, amely révén a modernség körébe költészete meggyőző módon beilleszthető.